

Sztuka słowa – propozycje zajęć otwartych.

Język organizuje nasze myślenie (...) wymaga nieustannej pracy i dbałości.

W. Doroszewski, *Język, myślenie, działanie. Rozważania Językoznawcy*, Warszawa 1982

***Początkiem każdego dzieła – słowo,
a przed każdym działaniem – myśl.
Korzeniem zamierzeń jest serce,
skąd wyrastają cztery gałęzie:
dobro i zło, życie i śmierć,
a nad tym wszystkim język ma pełną władzę.***
(*Mądrość Syracha*, 16-18)

Język ojczysty jest skarbnicą mądrości, doskonałości, piękna; jest wyróżnikiem w europejskiej rodzinie zjednoczonych narodów. To dobro każdego narodu, to wyróżnik tożsamości, to narodowa skarbnica kultury. Jest źródłem wiedzy o człowieku, o świecie, dziejach narodu, składnikiem jego tożsamości i elementem, który spaja społeczeństwo.

W podstawie programowej świadomość językowa jest pojęciem związanym z kształceniem językowym. Jeden z językoznawców, Andrzej Markowski, definiuje świadomość językową jako ogół sądów o języku i poglądów na język, które są charakterystyczne dla osoby, grupy społecznej, środowiska. Zatem już we wstępie podstawy programowej zapisano, że *jednym z najważniejszych zadań jest kształcenie umiejętności posługiwania się językiem polskim, w tym dbałość o wzbogacenie zasobu słownictwa uczniów. Wypełnianie tego obowiązku należy do każdego nauczyciela.*

W obowiązującej podstawie programowej ściśle zintegrowano wiedzę o języku z praktyką językową oraz wiedzę i umiejętności językowe z innymi działami kształcenia polonistycznego. Uczniowie mają zdobywać wiedzę językową, obcując z tekstami, czytając oraz badając je i w ten sposób budując swoją świadomość językową.

Józef Tischner w *Etyce solidarności* napisał, że język jest warunkiem i środkiem porozumienia człowieka z człowiekiem i dlatego może być nazywany „wspólną własnością” ludzi. Wspólnotę tę oddaje w celny sposób słowo „dla”:

- mowa jest dla ludzi,
- słowa języka są dla ludzi,
- dla ludzi są zbudowane zdania i opowieści.

Słowa Tischnera podkreślają to, jak wiele może język: służy ludziom jako środek porozumiewania się; wyraża różne intencje, cele; służy poznawaniu świata, przekładaniu myśli na słowa, wyrażaniu i budzeniu rozmaitych uczuć; jest tworzywem do różnorodnych tekstów. Wprowadzenie w to wszystko ucznia (w świat ról i funkcji języka) wymaga stosownej egzemplifikacji i ilustracji. Wymaga umiejętnego integrowania kształcenia literackiego z językowym; umiejętnego doboru form i metod pracy; wykorzystania nowych technologii.

Zajęcia otwarte, konkursy ortograficzne, gramatyczne powinny służyć jako dobre praktyki, jako wymiana doświadczeń nauczycieli twórców, kreatorów, którzy kształcą kompetencje komunikacyjne uczniów tak, by uniknąć *urazu* gramatycznego, by nie

zniechęcić do odkrywania świata, tożsamości, prawdy poprzez słowo. Piękno języka po to jest, by zachwycało, by inspirowało.

Propozycje zajęć otwartych przeprowadzonych w ramach konkursu ortograficznego.

Tekst dyktanda jest punktem wyjścia do rozważań na temat świadomości językowej (w załączeniu prezentacje wraz z tekstami dyktand).

1. *Dylematy językowe dla każdego, kto ceni poprawną polszczyznę.*

DYLEMATY JĘZYKOWE

dla każdego, kto ceni poprawną
polszczyznę.

Czarnków, 23 marca 2015

2. *Chrzest Polski 966. Słowa i obrazy.*

CHRZEST POLSKI 966

SŁOWA, OBRAZY

3. *Międzynarodowy Dzień Języka Ojczystego.*

XIV POWIATOWY KONKURS ORTOGRAFICZNY

Międzynarodowy Dzień Języka Ojczystego

Czarnków, 26 lutego 2014 roku

Cele zajęć:

- operowanie słownictwem z określonych kręgów tematycznych (określona tematyka dyktanda);
- analizowanie, definiowanie znaczenia słów;
- dostrzeganie związku języka z wartościami;
- wskazywanie przynależności języka do rodziny języków słowiańskich;
- dbałość o poprawność językową;
- pogłębianie wiedzy o języku ojczystym.

Formy pracy:

- praca w grupie;
- praca w małych grupach;
- praca indywidualna.

Metody pracy:

- eksplikacja tekstu;
- metoda praktyki pisarskiej;
- metoda norm i instrukcji;
- mapa myśli.

Metody (na podstawie klasyfikacji Anny Dyduchowej)

Metody kształcenia sprawności językowej uczniów. Projekt systemu, model podręcznika, Kraków 1988.

Metoda	Właściwości metody
Metoda analizy i twórczego naśladowania wzoru.	- polega na analizie cech (stylistycznych, słownikowych, składniowych, treściowych, kompozycyjnych) danej wypowiedzi <u>przez ucznia</u>; - analizowane przykłady mogą dotyczyć zarówno form wypowiedzi pisemnej, jak i ustnej;

Metoda	Właściwości metody
Metoda norm i instrukcji	- polega na przygotowaniu przez ucznia danej wypowiedzi według zaproponowanego przez nauczyciela porządku, z przestrzeganiem wyznaczonych norm i zasad i na podstawie dokładnie sprecyzowanych instrukcji; - może integrować mówienie, pisanie, czytanie i słuchanie; - stosuje się tę metodę zwłaszcza przy pracy nad bardziej skomplikowanymi aktami komunikacji wymagającymi znajomości różnych aktów komunikacji (np. przy pracy nad opowiadaniem, reportażem, esejem); - metodę też można stosować jako zadanie końcowe podsumowujące cykl pracy nad danym zagadnieniem językowym (wymaga wówczas od ucznia wykorzystania zróżnicowanych kompetencji obejmujących czytanie, pisanie, słuchanie i mówienie);
Metoda	Właściwości metody
Metoda praktyki pisarskiej	- polega na <u>sytuowaniu ucznia</u> w różnych rolach komunikacyjnych wymagających sprawnego posługiwania się językiem pisany (np. w roli recenzenta, dziennikarza, sprawozdawcy itp.), - może integrować mówienie, słuchanie, czytanie i pisanie (np. przy ćwiczeniach dotyczących wywiadu);

Środki dydaktyczne;

- a) prezentacja multimedialna;
- b) praca przy komputerach, Internet;
- c) *Słownik języka polskiego*;
- d) *Słownik poprawnej polszczyzny*;
- e) *Słownik ortograficzny*.

Język jest narzędziem wartościowania, służy do przekazywania wartości, budowania relacji między ludźmi. Jest wartością instrumentalną, co należy przekazać uczniom i że, dysponując choćby minimalną wiedzą gramatyczną, należy nim posługiwać się świadomie i odpowiedzialnie w różnorodnych kontaktach językowych. Zatem poprawność językowa, etykieta językowego porozumiewania się, harmonia, estetyka wypowiedzi to nic innego jak kultura języka Współczesne przeobrażenia polityczne, społeczne, ekonomiczne, kulturowe oraz zjawisko globalizacji stały się przyczyną obniżania kultury słowa. Dlatego tak ważne jest, by tę kulturę chronić, nie dopuścić, by język stał się niezdolny do oddania całego bogactwa myśli, by stał się prymitywny, ubogi. Warto byłoby, wraz z uczniami, ustalić podstawowe zasady i normy wynikające z definicji kultury języka, kultury słowa, np.

- a) Bądź odpowiedzialny za słowo wypowiedziane w mowie i piśmie.
- b) Mów na temat.
- c) Mów zrozumiale.
- d) Przestrzegaj poprawności.
- e) Przestrzegaj etykiety językowej.

Bibliografia:

- a) *Szkolna polonistyka zanurzona w języku*, pod redakcją Anny Janus-Sitarz i Ewy Nowak, Kraków 2014;
- b) www.staff.amu.edu.pl/~innow/wp.../Wykład-5-dla-II-roku-2012.ppsx;
- c) A. Dyduchowa, *Metody kształcenia sprawności językowej uczniów*, Kraków 1988